

11 במאי 2014

לכבוד
פרופ' מנחם בן ששון
נשיא האוניברסיטה העברית
ירושלים
שלום רב,

הנדון: פגיעה בחופש המחאה באוניברסיטה העברית

1. אנו פונים אליך בדאגה בעקבות ידיעות ועדויות על פגיעה בחופש הביטוי באוניברסיטה העברית - צנזורה על פעולות מחאה נגד גיוס לצבא, ותגובה לא מידתית ואלימה על משמרות מחאה בנושא זה.
2. ביום שלישי, 29 באפריל 2014, קיימו כשעשרים סטודנטיות וסטודנטים משמרת מחאה בקמפוס הר הצופים נגד הכוונה לגייס ערבים נוצרים. על פי הידוע לנו, המחאה התנהלה בשקט, ללא קריאות וצעקות, והתמצתה בהנפת כרזות. אלא שלהפגנה לא ניתן אישור מראש, דבר שגרר אחריו פעולה נמרצת של אנשי יחידת הביטחון של האוניברסיטה, שדרשו את פיזור. משלא נענו לאתגר הם מיהרו להזמין את שוטרי משמר הגבול אל תוך שטח הקמפוס ואלה התנפלו באלימות על המפגינים ועצרו כמה מהם.
3. מבירורים שערכנו עולה, כי משמרת המחאה שפוזרה באלימות התקיימה במסגרת פעולות מחאה שמקיימים, וליתר דיוק מנסים לקיים, סטודנטים ממספר תאים באוניברסיטה. זה עקא שכל הניסיונות לקבל אישור מוקדם לפעולות מחאה בנושא זה נדחו באורח שרירותי ועל יסוד פרשנות תמוהה ומעוותת של הדין. כך היה, למשל, לפני כחודשיים, שעה שתא חד"ש ביקש לקיים פעילות ציבורית בנושא גיוס דרוזים. הבקשה אושרה בתחילה, אך ימים ספורים לפני מועד האירוע הודיע דיקאן הסטודנטים על ביטול האישור. כל זאת, על יסוד חוות דעתה של היועצת המשפטית של האוניברסיטה, שלפיה יש בפעילות המאושרת משום "הסתה להשתמטות" של "אדם החייב בשירות בכוח מזויין" בניגוד להוראת סעיף 109 לחוק העונשין. לדברי סטודנטים שאיתם שוחחנו, האוניברסיטה דחתה בקשות נוספות שהוגשו לקיום פעילויות ציבוריות באותו נושא, באמתלות ובתירוצים שונים.
4. תפקיד האוניברסיטה אינו מתמצה במחקר ובהוראה אלא גם בהכשרת אזרחים להשתתפות פעילה בהליך הדמוקרטי. קיום חופש הביטוי של הסטודנטים הוא חלק בלתי נפרד מתפקידיה, ובמישור זה חלים עליה, לצד הוראות חוק זכויות הסטודנט, כללי המשפט הציבורי.
5. מכאן חובתה של האוניברסיטה לכבד את חופש הביטוי של הסטודנטים ואף לתרום לקידומו, להוציא מקרים חריגים, שבהם קיימת ודאות קרובה לסכנה ממשית לשלום הציבור או להפרה בוטה ומובהקת של איסור פלילי.

6. על רקע זה קשה להבין את היסוד המשפטי והעובדתי שמשמש את האוניברסיטה כדי למנוע מראש פעולות מחאה נגד הטלת חובת גיוס על דרוזים, נוצרים, יהודים חרדים וכיוצא באלו קהילות מיעוט תרבותי או לאומי. על מנת לתייג פעילות מחאה כפלילית נדרשת תשתית עובדתית מוצקה וברורה שאינה קיימת בענייננו. ובמישור המשפטי, הוראות פליליות דוגמת "הסתה להשתמטות לפי סעיף 109 לחוק העונשין" – "יש לנקוט זהירות רבה בפרשנותן" (דני"פ 7383/08 אונגרפלד נ' מדינת ישראל (2011); וראה גם: בג"ץ 1398/04 בן חורין נ' רשמת העמותות (2006)).
7. "הזהירות" המופלגת והפרשנות היצירתית שגויסו בענייננו כדי למנוע את פעולות המחאה צריכות להינקט דווקא כדי לאפשר את קיומן. הצנזורה שהטילה האוניברסיטה בעניין זה היא פסולה ונפסדת, והפגם שדבק בה משליך במידת מה גם על המחאה נעדרת האישור שבאה בעקבותיה.
8. חמורה ומצערת לא פחות הייתה התגובה חסרת המידה של יחידת הביטחון באוניברסיטה למשמרות המחאה שהתקיימו חרף הצנזורה. אל לה לאוניברסיטה "לירות על הציפור בתותח", והיא אינה נזקקת לכוח חמוש של משמר הגבול, כדי להתמודד עם משמרת מחאה שקטה. אפילו סירובם של קומץ המפגינים להזדהות ולהתפזר לאלתר, מה ששבר את גב הדיקן (ראה את מכתב דיקן הסטודנטים מיום 4.5.2014), לא יצר סכנה או תקלה שיצדיקו את התוצאה החמורה והמבישה. לרשות האוניברסיטה עומדים אמצעים משמעותיים ומנהלתיים כדי לזהות סטודנטים "סוררים", ובמידת הצורך אף לנקוט נגדם באמצעים משמעותיים הולמים.
9. במכתבו הגדיל דיקן הסטודנטים לעשות ואף איים שפעילות ציבורית ללא אישור, דוגמת זו שפוזרה בנסיבות שתיארנו, "עלולה להביא להפסקת הפעילות הציבורית באוניברסיטה בכללה". מעבר לכשל הלוגי והפרקטי שטמון בהתניה התמוהה, יש בה ביטוי להלך רוח מקומם ומדאיג: חופש הביטוי אינו פריבילגיה כי אם זכות יסוד חוקתית, וחלק בלתי נפרד מחיי הקמפוס ומההצדקה לקיומו.
- אנו קוראים לך להסתייג מהאיום ולהבהיר את מחויבותה של האוניברסיטה העברית לחופש הביטוי של תלמידיה. עוד נבקש שתפעל כדי למנוע את הישנותם של האירועים החמורים ולהסרת הצנזורה הפסולה שהביאה להשתלשלותם.

בכבוד רב,

אבנר פינצ'וק, עו"ד   שרונה אליהו חי, עו"ד

העתקים:

פרופ' אשר כהן, רקטור האוניברסיטה העברית
פרופ' אודי שביט, דיקאן הסטודנטים, האוניברסיטה העברית
עו"ד פפי יקירביץ, היועצת המשפטית, האוניברסיטה העברית